

Parašutisté

Pro Nové Přerovsko napsal PhDr. GUSTAV VOŽDA

Ke 40. výročí hromadných poprav Přerovanů v Brně a Mauthausenu příběh parašutistů z Přerova je možné po právu nazvat závažným tématem. Odehrál se v neobyčejně významné době, byl průkopnickým činem a jeho tragické následky jsou jedním z největších poučení z období profašistického odboje.

Chceme vzpomenout zejména dvou aktérů tohoto příběhu — Karla -Hovůrku a Bohuslava Němce. Od popravy prvního u. plynulo v říjnu loňského roku 40 let a od popravy druhého tomu .bylo letos 7. května stejně tolik. Musíme předem upozornit, že nepůjde o podrobné vylíčení příčin, souvislostí a osudů všech, kteří do tohoto tématu patří.. Vzdyt jen popravených bylo přes 90 a počet zatčených se ..odhaduje na více než 150 osob Oba Přerované i je jich spolupracovníci zasluhují, abychom, pietně uctili jejich památku, jejich obět pro vlast. V příběhu Karla Hovůrky a Bohuslava Němce začíná v tragickém roce 1939. U obou je to rok. rozhodnutí aktivně se zbraní v.ruce bojovat proti nenáviděnému fašismu. Oba odcházejí do emigrace, nejprve do Polska, kde se stávají příslušníky tvořícího, se československého legionu,.a po vypuknutí německo-polské války v září 1939 do Sovětského svazu. tPovězme si nejprve krátce o předpokladech k jejich osudovému rozhodnutí, bojovat po boku Sovětské armády proti fašismu je zřejmé, že mimo jejich vlasteneckého cítění zde sehrála svou roli i třídní sou nalezitost,

Karel Hovůrka byl dělník-instalatér, vyučený zámečnick, zaměstnaný v -přerovské městské vodárně. Patřil k levicovým sociálním demokratům. Byl členem známého Kolektivu mladých, v jehož řadách ve 30. letech těch nacházíme celou řadu poválečných členů KSČ. Je známa skutečnost, že Kolektiv mladých již brzy po okupaci spolupracuje s ilegální KSČ a jak vzpomíná Rudolf Kejhon, v polovině roku 1939 celá řada členů kolektivu vstupuje do KSČ.

Karel Hovůrka byl činný i v Dělnické tělovýchovné jednotě. V lednu 1939 byl zvolen do výboru této jednoty. Pamětníci vzpomínají, jak jednou přišel ještě s jedním kamarádem z DTJ do cvičení a oznámil své rozhodnutí odejít do zahraničí. Rozloučil se se všemi a své předsevzetí uskutečnil 29. června 1939, kdy přešel polské hranice.

O Bohuslavu Němcovi toho tolik z mládí nevíme, ale i to málo naznačuje, že u něho třídní vědomí rovněž sehrálo svou roli. Bohuslavův otec Jan Němec byl funkcionářem DTJ již ve 20. letech. V záznamech jej nacházíme jako praporečníka, člena správního výboru místní DTJ, zatímco v okresním výboru DTJ zastával funkci pokladníka. V roce 1927 cvičili všichni Němcové, tedy otec Jan a synové Bohuslav a Jan na II. dělnické olympiádě v Praze. Později ovšem Bohuslav v Přerově nepůsobil, protože studoval na vojenské akademii a stal se vojákem z povolání. Rok 1939 jej zastihl u pěšího pluku č. 41, jeho odloučeného praporu v Čadci na Slovensku. Po demobilizaci pracoval několik měsíců v ilegální Obráně národa, 2. srpna i on odchází do Polska.

Zdá se, že do Sovětského svazu se dostali přibližně stejně, tedy přes polský legion, ale je pravděpodobné., že se jejich cesty právě někdy .po překročení sovětskými hranic rozešly.

Jsou totiž náznaky, že Karel Hovůrka nebyl pak již přísluš- • níkem čs. jednotky Ludvíka _ Svobody, nýbrž vstoupil přímo do Sovětské armády. Naopak jisté je, že Bohuslav Němec prodělal přesun Svobodovců až do Suzdalu, -odkud byl mjbrán pro zvláštní úkoly.

Osudy čs. vojáků na území Sovětského svazu byly pestré a zasluhovaly by zvláštní kapitolu. Sovětské¹, orgány přijímaly protifašistické bojovníky s důvěrou, ale nikoliv bez prověřování. Vždyí budoucnost ukázala, že přes veškerou opatrnost i mezi parašutisty vysazenými v r. 1941, se našli agen. ti vyslaní gestapem. A tak i naši vojáci a dobrovolníci museli projít různými tábory.Na žádost moskevského vedení KSČ umožnily sovětské orgány, aby se v

okolí Moskvy soustředili někteří funkcionáři KSČ — emigranti. Byl pro ně uspořádán parašutistický výcvik, k němuž se připojili i někteří příslušníci vojenské skupiny Ludvíka Svobody. V této činnosti se pokračovalo i po napadení Sovětského svazu, za podmínek podstatně ztížených.

Pokud jde o místo výcviku, jehož se zúčastnili Přerované Hovůrka a Němec, musíme si počkat na vyjasnění v budoucnu. Údaje v literatuře i u pamětníků jsou totiž různé. Bývají uváděny Suzdal, Puškino a Schodnoje. Pokud jde o B. Němce, prodělal výcvik patrně ve Schodném u Moskvy, u Hovůrky bychom mohli usuzovat na Puškino, o němž se zmiňuje Jan Harus.

Intenzivní výcvik nastal po napadení SSSR hitlerovským Německem v červnu 1941 po podepsání Ss.-sovětské dohody o výměně vyslanců a vzájemné podpoře ve válce a o vybudování čs. vojenské jednotky v SSSR 18. července 1941.

Na tomto místě je třeba říci, že Sovětský svaz měl za sebou ve vojenském parašutismu značné zkušenosti. -Svědčí o tom i jeho prvenství v zavedení tohoto druhu vojska do armády.

Ulice Ke kapličce č.p. 5 — Hovůrkův domek.

Je tedy nesporné, že i výsadky v roce 1941 byly průkopnickým činem u čs. protifašistickém odboji, protože prvním, kdo vůbec byl vysazen padákovým výsadem na území českých zemí, byli Hovůrkovi, parašutisté ze Sovětského svazu.

Anglie se snažila sice dohnat náskok Sovětů, ale podařilo se jí to až v r. 1942, když Sovětský svaz již od vysílání výsadků do Protektorátu upustil pro vážnou situaci na frontě a zvětšující se vzdálenosti ze základen k nám.

Pro zajímavost si řekněme, že první padákový výsadek za války vyslali Angličané. Ale je třeba hned vědět, že to byl po. kus neúspěšný. 16. dubna 1941, po napadení Jugoslávie hitlerovským Německem^ vzletlo letadlo s rotným Otmarem Riedlem, který však dopadl až na území Rakouska (u města Landecku). Dostal se sice do Protektorátu, ale spojení nenavázal a, po celou dobu okupace žil v pasivitě. Zúčastnil se až Pražského povstání a po osvobození jako voják hlásil nesplnění úkolu.

Druhým výsadcákem byl František Pavelka, který však seskočil ve velmi nevhodnou dobu, totiž 4. října 1941, kdy již několik dní probíhal Heydrichův teror. Byl zadržen na Chrudimsku a popraven. K dalším výsadcům z Anglie došlo až v prosinci 1941.

Víme, že i sovětské výsadky byly likvidovány, ale prvenství přece jen patří jim, bereme-li vžitá data seskoků K. Hovůrky — 31. 7. 1941, Jana Kestela — 31. 8. 1941 a B. Němce — 10. 9. 1941.

Situace v protektoráte se zdála pro uplatnění parašutistů příznivá. Po napadení SSSR totiž

silně ožil domácí odboj. Lidé věřili, že vstupem Sovětského svazu do války začíná konec Hitlerovy rozpínivosti a posilovali se nadějí na opětné osvobození Československa. Také na Přerovsku a střední Morave máme mnoho důkazů velké aktivity všech složek a příklady spolupráce komunistického a nekomunistického odboje. Úspěšné akce české ilegality se množily.

Toho si však byl plně vědom i nacistický mocenský aparát německá tajná státní policie reagovala ostrým protiútokem, zadržovala, trýznila, popravovala a nutila ke zradě a konfidantství. Její nápor vyvrcholil nástupem Reinharda Heydricha do funkce říšského státního protektora v září 1941. — Podmínky pro působení vysazených bojovníků a organizátorů odboje můžeme tedy nazvat protichůdné, a proto složité.

Seskoky prvních parašutistických skupin ze Sovětského svazu zůstávají 'dodnes nevyjasněny'. Podle dochovaných zpráv bylo v r. 1941 několik, z nichž, co byly 'vysazeny' a slovensku, Má území protektorátu se nám problém zužuje na otázku, zda byly výsadky dva nebo tři. S jistotou můžeme samostatně vyčlenit výsadek Bohuslava Němce z 8., 9. nebo W. září 1941 (zde se liší jen data seskoku), ale záhadou je obestřen osud dalších dvou výsadek — Karla Hovůrky a Jana Restela. Byl skutečně každý zvlášť nebo společně?

Některé informace hovoří o společném seskoku poblíž Varšavy a ilegálním tranzitu na Olomoucko a Přerovsko. V této souvislosti bývá jmenována skupina Jana Restela, údajně osmičlenná, devítičlenná, ale v jednom případě i 26členná. Podrobněji o tom vypovídají materiály citované v roce 1966, ale nyní neexistující [nebo přemístěné či vyšlé z evidence]. K seskoku došlo 31. srpna 1941. V tomto zdroji údajně se však nikde nehovoří o tom, že byl Hovůrka 'byl členem skupiny Jana Restela.

V materiálech, udávajících samostatný seskok Hovůrkovy skupiny, většinou pětičlenné, nalzáme datum seskoku 21. července 1941. Potvrzuje to svým svědectvím i Hovůrkova matka. Byla by to tedy první paraskupina, vysazená ze SSSR pro činnost na území protektorátu.

Výklad z jiného zdroje informací připouští dvě samostatné skupiny (Hovůrkovu a Kestelovu), ale jejich seskok je datován neurčitě do poloviny srpna 1941.

Přesné datum seskoku tedy čeká na své rozluštění, snad z původních sovětských vojenských pramenů.

Problém data seskoku není jediný. Stejně se různí údaje o místě seskoku. Máme k dispozici čtyři varianty.

V případě, že Hovůrkova skupina byla součástí skupiny Jana Restela, bylo místo seskoku v Polsku u Varšavy, když letadlo bylo zasaženo protiletadlovou střelbou a parašutisté museli být vysazeni.

V druhém případě je to rovněž Polsko (jedná se o neurčité datum v polovině srpna), ale v blízkosti slovensko-polských hranic.

Třetí možnost hovoří o seskoku na Kojetínsku, snad v prostoru mezi Kojetínem a Nezamyslicemi. Jisté indicie by tu byly, ale jde o výpověď pamětnice, která se mohla mýlit v osobě. Mám na mysli výpověď Karla Hovůrky, která se opírá o poválečné sdělení stařenky Zaoralové z Nezamyslic. Ta vyprávěla jak Karla Hovůrku přechovávala a ošetřovala mu zraněnou nohu. Tuto výpověď je však třeba neustále konfrontovat s údaji o ošetřování parašutisty Kasíka ze skupiny B. Němce, vysazeného později u Dřínova, o něm, se hovoří, že byl ošetřován u Zaoralů v Nezamyslicích.

Čtvrtá verze je, že Hovůrkova skupina byla vysazena ve Chříbech v prostoru Kostelan. Je to varianta nejpravděpodobnější, ale zatím také nejméně doložená, opírající se pouze o vzpomínku pamětníků, kteří vědí o Hovůrkově pobytu v Kyjově, jeho zranění při přistání a o ošetření, kterého se mu zde dostalo, i tuto verzi však musíme neustále konfrontovat s příběhem jiného Čs. parašutisty — Oldřicha Pechala z roku 1942, působícího právě v oblasti kolem Kyjova. Škoda, že ve vzpomínce Zdeny Hrabalové z Kokor, která se zmiňuje o ilegální

skupině, která jela hledat padáky a shozené věci při seskoku Hovůrkova výsadku — chybí místo určení. V této skupině byl přerovský sochař Mádla, čelnický strážmistr Jan Procházka, Rajmund Navrátil z Kojetína a Dřevojánek z Přerova. Otazníkem zůstává, zda odjeli na Nezamyslicko či jinde nebo zda nejde o záměnu s parašutisty B. Němce. Zvláště poslední možnost je pravděpodobná.

Za věrohodnou můžeme považovat skutečnost, že Karel Hovůrka, který se jněl hlásit 9. srpna 1941 v Kroměříži u odbojové organizace a neuspěl, přijel ještě s nevyлечeným zraněním na noze 27. srpna do Přerova. Teprve zde navázal kontakt s místními odbojáři a zahájil činnost. Jeho skupina měla za úkol připravit explozi v přerovské velkoelektrárně, vyřadit transformační stanici v Dluhonicích a vyhodit do vzduchu nebo zapálit sklady oleje v Horní Moštěnici. Podotkněme hned, že tyto bojové úkoly jsou někdy připisovány i skupině Jana Restela. Vazba, mezi oběma skupinami se jeví jako nesporná, detaily však zatím rozlišit nelze.

Základna Hovůrkovy činnosti byla pohyblivá. Bylo to v bytě jeho matky Františky Ticháckové-Hovůrkové v. ulici Ke kapličce č. 5, v ateliéru sochaře Františka Mádla v zahradě kamenosoclstvství v Moštěnské ulici zde vlastně bydlel a v bytě dalších . ilegalisů, odkud vysílal zprávy do Sovětského svazu vysílačkou. Jeho nejbližšími spolupracovníky vedle malky a F. Mádla to byl jeho bratr Jan Hovůrka (roz. 19.16 — 25 let, Karel byl 27letý), nevlastní sourozenci Oldřich a Božena Ticháckovi-Hovůrkovi, ale též vynikající a obětaví pracovníci František Drbal, ředitel školy, kpt. Jakub Kozák z Brna, ing. Polach z elektrárny, Hynek Hrabal, jnanželé Dřevojánkovi, Anna Řezníčková, Růžena Hanzlíková, Antonín Michálek a další.

Karel Hovůrka

Každé z těchto jmen je legendou a protinacistickým zápase na Přerovsku a též o kontaktech s Karlem Hovůrkou bychom si mohli demonstrovat jejich činnost.

Pro historii je velká škoda, že neznáme členy Hovůrkovy paraskupiny.

S jistotou je to parašutista Ferdinand Čihánek, proslulý později jako agent gestapa pod jménem „Dlouhý Ferda“ pravděpodobně se má zato, že Čihánek byl agentem gestapa již od roku 1939, což samo o sobě je složitý rébus, vyžadující, česk pátrání.

Dále se uvádí parašutista Vodička z Břuchovan. ale víme, že žádné Břuchovany neexistovaly, proto snad Břuchotín či podobně, Františka Tichácková-Hovůrková dále uvadí nějakého Stánu z Ostravy a Pepíka z Brna

Případně mohlo jít i o Josefa Procházku, z jehož výslechu na gestapu se nám některé údaje

zachovaly, avšak hovoří se o něm jako o příslušníku Restlovy skupiny. Je to důkaz jak pátrání na toto téma je v začátcích a nebude vůbec lehké zjistit alespoň základní údaje. Konec činnosti Hovůrkovy skupiny je možné datovat přesně 1. října 1941, kdy pomzradě Ferdinanda Cihánka, který se dobrovolně přihlásil olomouckému gestapu, obstoupili nacisté domek čp. 5 v ulici Ke kapličce. Těsně předtím se přesvědčili pomocí Cihánka zda se zde Karel Hovůrka nachází v městě zatkl jeho matku a přikročili k zatčení Karla Hovůrky. Neměli to lehké protože Hovůrka kladl odpor.

V tomto okamžiku jsme nucen uvést dvě verze o výsledku tohoto střetnutí a smrti Karla Hovůrky. Obě verze se shodují v tom, že při nastalé střelbě zasáhl Karel Hovůrka gestapáka Raunera. Ale informace se rozcházejí o samotné Hovůrkově smrti. Dosti vžitá je varianta o sebezastřelení v beznadějně situaci, jak vzpomíná jeho matka — ranou do úst. Druhá varianta hovoří o zabití z výstřelů gestapáků Raunera a Rimkuse.

V obou případech jde o smrt hrdiny, který splnil povinnost revolucionáře.

Mnoho by se dalo ještě říci o událostech 1. října v Přerově v následujících dnech. Nám v tomto přehledu musí stačit, že došlo k zatčení nejbližších Hovůrkových spolupracovníků, z nichž šest bylo 25. října 1941 v Brně popraveno. Byl mezi nimi i Karlův bratr Jan a výše jmenovaní spolupracovníci Polach, Drbal, Michálek, Mádle a Procházka.

Další výsadek, v pořadí třetí, byl shozen v plánovaném prostoru u obce Dřínová, na hranici soudních okresů Kojetín a Zdounky. Tvořili jej čtyři parašutisté: npor. Bohuslav Němec, četař František Rys, četař František Brauner a svobodník Jan Kasík. S největší pravděpodobností se tak stalo 10. září 1941. Přistáli celkem šťastně, pouze jeden z nich si poranil nohu., Hned po seskoku však došlo, k první chybě v tom, že zakrvácený padák nebyl parašutistou Kosíkem řádně zakopán. Byl později nalezen a stal se příčinou rozsáhlého pátrání gestapa. Ale ještě předtím se podařilo všem parašutistům z místa uniknout a po určitých komplikacích zachránit i vysílačku. Tu nejprve ukryli v parku dřínovského zámku, odkud ji odvážným manévrem přemístili kroměřížští odbojáři do domu, v němž bydlela Irena Svobodová, manželka pplk. Ludvika Svobody. Tehdy to bylo v Divišové ulici č. 39, dnes třída generála Svobody č. 23.' Zde se parašutisté sešli a leště vícekrát byli s Irenou Svobodovou ve spojení. Odtud též provedli první vysílání do Sovětského svazu. Později vsak vysílali z Rataj, znovu z Kroměříže a nakonec z Brna.

Naším úkolem je sledovat cesiu přerovského parašutisty npor. Bohuslava Němce také on se skrýval v první fázi u rodiny Svobodových a patrně též u učitele Emila Semeráda v Kroměříži. V bytě Ireny Svobodové jej dvakrát zastihla nečekaná návštěva gestapa. Poprvé unikl ještě spolu se dvěma parašutisty a radiotelegrafistou od vládního vojska na střechu domu. Podruhé jej návštěva gestapa dokonce probudila ze spaní a spolu s Františkem Braunerem museli uprchnout přes čtyřmetrovou zeď do známé kroměřížské Květné zahrady. To bylo 3. října 1941.

Další významnou etapou v působení Bohuslava Němce je spolupráce s odbojovými pracovníky v Přerově.

Můžeme se právem domnívat, že pobyt B. Němce. v Kroměříži a v Přerově byl střídavý a prolínal se po celou dobu jeho působení na střední Moravě. V Přerově našel především úkryt u své tety Žofie Zlámalové v Tusarově, dnešní Denisově ulici č. 7. Zde i též došlo ke kontaktu s parašutistou Braunerem. Dcera Žofie Zlámalové Libuše, zprostředkovala kontakt s rodiči B. Němce, kteří bydleli ve Štefánikově ulici č. 2, dnešní Dukelské., tedy za rohem křižovatky u školy. K nim se Bohuslav uchýlil na dva dny a jednu noc. i matka B. Němce vzpomíná, že o svém poslání doma nemluvil, hovořil však o tom, jak nedobře pochopil s doporučenými adresami,

Npor. Bohuslav NĚMEC za svého pobytu v Sovětském svazu,

Jan RESTEL, velitel parašutis-tické skupiny

Otec se tedy rozhodl spojit se s přerovským odbojem. [Do bytu přišel na návštěvu ředitel měšťánské školy, Fr.Drbal, který mu sjednat úkryt v bytě ing. Jana Polacha. ! Zde ýšak bydlel jen několik dní než byl přemístěn na dobu tří týdnů do bytu Jana Skopala v Brotku. Marie Skopalová-Prokešová vzpomíná, že jej dovedla Marie Polachová,. Pobyt u nich měl klidný průběh a právě Brodek u Přerova to byl, který B. Němcovi posloužil jako základna pro plnění odbojových úkolů. Plnou podporu měl od přerovských ilegálních pracovníků. Při jeho cestách jej převáželi, Bohumil Zedníček a MUDr. Síaštný, po dle slov Marie Skopalové ponejvíce do Kroměříže, do Brna a do Ostravy.

V Brotku po určitou dobu bydleli dva parasutisté, B. Němec a Fr. Brauner, který sem rovněž přišel z přerovského bytu Polachových.

V době po zásahu vůči Hovůrkově skupině, tj. na počátku října 1941, musel B. Němec opustit Brodek a za pomoci dr. Fr. Šťastného a Rudolfa Smutka byl převezzen na Tesák.

Ujal se ho správce, resp.najemce chaty Fr. Kubič, který již předtím zde přechovával ilegalisty. O tomto Němcově období byla vyslovena domněnka, že bylo pasivním skrýváním. Nelze to do určité míry popřít, ale nelze to vzhledem k vážné situaci považovat za negativní projev. Proti tomu máme naopak svědeckou výpověď Marie Kubičové, která připomíná nepřetržitý styk s ilegálními pracovníky z Přerova. Nejvíce jezdili za B. Němcem Rudolf Smutek, Jan Skopal, ar. Fr. Šťastný, Oldřich Pour a B. Zedníček.

Svůj úkryt chvílemi zaměňoval za úkryt na Vičanově, horské osadě v sousedství Tesáku.. Našel zde pohostinství na chatě u dr. Václava Skaláka z Přerova. O něm víme, že pracoval i v ilegální organizaci profesorů brněnské univerzity a skrývaným osobám na Tesáku a na Vičanově poskytoval lékařskou pomoc. On to byl, kdo upozornil Fr. Kubiče na prozrazení přerovského spojení s parašutisty a na hrozící nebezpečí.

A tak zhruba po pěti týdnech pobytu v Hostýnských vrších, byl opět přerovskými odbojáři

odvezen z Tesáku, tentokrát až do Moravské Ostravy. Brzy nato, 26. listopadu 1941, přijelo prohledávat chatu na Tesáku gestapo.

Pobyt na Ostravsku je závěrečnou etapou působení B. Němce před zatčením.

Ze směsi různorodých a většinou časově neupřesněných dat nás zvláště upoutává informace ze vzpomínek matky Marie Němcové. Bohuslav vyrozuměl rodiče o svém pobytu v Moravské Ostravě a otec se jej tam dokonce vydal hledat. Samozřejmě marně. Podařilo se mu však přece jen hovořit s člověkem, který o jeho synovi dobře věděl. Byl to Josef Drahný, trafikant. Ten otci sdělil, že Bohuslav bude v Moravské Ostravě pracovat, neboť právě zde jej nikdo nezná. Naopak parašutista Fr. Rys, který pocházel z Ostravy, měl být určen do zcela jiného místa.

O Josefu Drahném, u něhož B. Němec s největší pravděpodobností rovněž našel útočiště, je třeba říci několik slov. Jeho ilegální činnost byla prozrazena při výslechu vedoucích pracovníků jedné ilegální organizace v Brně, která měla napojení na Ostravsko. Drahný byl vyslýchán, ale nebyl usvědčen. Přesto zůstal ve vězení gestapa a byl povolán k výslechu znovu. To už gestapo vědělo, že ukrýval parašutistu z SSSR a převezlo ho do Frýdku k jeho příbuznému, který měl ve zdejší sokolovně pro najatou restauraci. Drahný pobyl ve Frýdku několik dní a zde se též setkal s vedoucím ilegální organizace z Brna Trumpešem, který potom jako první při zatčení sdělil gestapu konkrétní informace o parasutistech Němcovy skupiny.

Josef Drahný se však zachoval jako hrdina. Před druhým výslechem v nestřežené chvíli vyskočil z okna 2. poschodí a zabil se.

Stopy působení B. Němce na Ostravsku zachycujeme dále v okamžiku, kdy gestapo vyslýchá kapitána policie Smejkal a provádí konfrontaci s jiným ilegálem z řad českého četnictva, praporčíkem unif, strážce Rybníčkem. Smejkal uvedl, že na Rybníčkův pokyn zprostředkoval nocleh především Fr. Rysovi, ale později též B. Němcovi. Přivedl jej k obchodnímu vedoucímu firmy Caputa v Ostravě a ten, jak po zatčení potvrdil, mu nocleh skutečně poskytl. Pak jej předal vedoucímu jiné textilní prodejny. Zde byl B. Němec dvě noci, načež se přesunul k vedoucímu firmy Rolný v Moravské Ostravě. Odtud se stěhoval k jednomu učiteli v Mariánských Horách a teprve zde se gestapu stopa ztrácí, neboť B. Němec i učitel zavčas prchli.

Po třetí se dovídáme o B. Němcovi z výpovědi zatčeného Rudolfa Ryse, skladníka Budoucnosti v Ostravě, bratra Františka Ryse — parašutisty. Byl zatčen jen pro podezření, že oba bratři jsou v kontaktu. Rudolf Rys nejprve zapíral, ale po velkých dávkách surového bití přislíbil doznání, když bude uchráněna jeho rodina. Sdělil, že byl u něho nejen jeho bratr, ale i parašutisté F. Brauner a B. Němec. Poskytl jim oběma potravinové lístky. Byl tázán kde se parašutisté vyskytují, ale věděl to přibližně jen v případě B. Němce. Prý v nějaké škole někde na Slezské Ostravě. Pokud víme z jiného zdroje, bylo tomu skutečně tak. Je to již sedmé známé místo, kde se Bohuslav Němec na Ostravsku skrýval.

V našem vyprávění teď musíme zaznamenat jednu trpkou skutečnost. Po tomto výslechu se stal Rudolf Rys konfidentem gestapa.

První akcí novopečeného konfidenta ostravského gestapa Rudolfa Ryse byla zrada při zatýkání Bohuslava Němce. Sám a dobrovolně ohlásil, že B. Němec s ním má domluvenou schůzku v kavárně Fenix. Ve 20 hodin v den, jehož přesné datum zatím neznáme, se dostavili do kavárny tři příslušníci gestapa a Rudolf Rys. Ten vyhledal Bohuslava Němce ve sklepní místnosti kavárny (dnes noční vinárna Boleroj), kde mu předával potravinové lístky a cigarety. Pak podle smluvených pokynů bylo provedeno zatčení, jehož podrobnosti známe z vyprávění, kriminálního asistenta Wiedemertha.

Bohuslav Němec na gestapu popřel, že by byl parašutistou a vykázal se občanskou legitimací na cizí jméno. Byl dlouho vyslýchán a surově bit všemi zúčastněnými gestapáky až k samotnému přiznání. Výslech vedl gestapák Hintringer. Právě z tohoto zdroje jsme mohli

doplnit některé údaje o dřívější Němcově-činnosti.

Pátráme-li po činnosti Bohuslava Němce na Ostravsku, máme k dispozici jen kusé zprávy, a víme opět jen to, co .byl nucen při výslechu přiznat. Gestapu už předtím prozradil Rudolf Rys, že začali budovat zpravodajskou síť spolu s Františkem Rysem. Navíc gestapo našlo u B. Němce papír s poznámkami o průmyslové výrobě ostravských zbrojních podniků. Vezmeme-li tyto skutečnosti do souvislosti s radiovým , spojením do Sovětského svazu z Kroměříže, z Rataj a z Brna, pak musíme říci, že skupina, nebo alespoň někteří členové, začali svůj úkol plnit. A to je závažné zjištění, jehož význam nezmenšuje ani skutečnost, že to byly teprve zárodky zamýšlené činnosti a že konečný cíl výsadku T zůstal velmi vzdálený.

Následky likvidace všech pa- Tašutistů a jejich spolupracov- niku byly dalekosáhlé. K největšímu zatýkání došlo. 26. listopadu 1941, ale, řada zatčení i byla provedena již předtím a mnoho desítek lidí bylo: uvězněno po tomto datu. Údaje historiků i pamětníků se opět liší. Počet popravených se udává v rozpětí od 82—92, počet zatčených od 150—160 osob. Jen z rodiny generála Ludvíka Svobody bylo do konce roku 1941 zatčeno 24 osob, z nichž 5 zahynulo popravami nebo v koncentračních táborech.

Závěrečnou etapou všech, kteří zaplatili za svou přímou i nepřímou spolupráci s parašutisty životem, byl pobyt v koncentračním táboře v Mauthausenu. Sem vedla cesta většinou z Kounicových kolejí v Brně: Transportem, který vyjel 13. ledna 1942 r Brna a jel přes Vídeň, byl do Mauthausenu poslán i Bohuslav Němec. On a téměř všichni ostatní s označením RU (Rückkehr unerwünscht = návrat nežádoucí!) Celá .řada jich zahynula již v prvních měsících roku 1942 následkem týrání a mučení při pracích v kamenolomu.

Nejkrvavější den měl však teprve přijít. Bylo to 7. května 1942, kdy .bylo popraveno 42 Čechů za pomoc parašutistům vyslaným ze Sovětského svazu. Dlouhý je seznam jmen, která známe, v jejich čele Bohuslav Němec a Jan Restel, hlavní aktéři.

Zdá se, že šlo o největší mauthausenskou tragédii vůbec, v podstatě o hromadnou vraždu. V jedné • ze vzpomínek, se též uvádí, že Bohuslav Němec byl nacisty upálen za živa. Tuto informaci nemůžeme vyloučit, ale musí pro nás zatím zůstat jako málo podložená. V literatuře o upálení Němce . není zmínka.

Co chci na závěr? Vkrádá se otázka, jako vždy při hodnocení úspěchů a porážek protifašistického odbore, zda oběti nebyly marné, zda škody způsobené nacistům nebyly příliš draze zaplacený.

Na tuto otázku je stále platná jednoznačná odpověď: nebylo by naší národní svobody bez jakékoliv formy protifašistického boje. Každá činnost, která oslabovala nacistický režim a jeho válečnou mašinerii, v každém městě a vesnici, ve všech porobených státech Evropy, přibližovala konec krvavé tyranii. Usnadňovala, vojskům na frontách jejich úkol.

Hodnocení historie nemůže ovšem nikdy vystihnout utrpení rodinných příslušníků, otců, matek a dětí, ale chce-li být objektivní, musí vidět ty milióny otců, matek a dětí, jimž bojovníci proti fašismu připravovali lepší budoucnost. Je mnoho aspektů hodnocení i pro akci parašutistů na střední Moravě, Zůstane však především jen tato pravda, zvláště za situace, dokud fašismus nebude zcela vymýcen. Abychom si význam odkazu parašutistů uvědomili, připomněli jsme si onu krutou dobu s naději, že se již nikdy nebude opakovat.